

Rok 2014: Ekonomika, nerovnováhy, nerovnosti

**Drahomíra Dubská
Lukáš Kučera**

Tisková konference, ČSÚ Praha, 11. června 2015

Obsah

- **Ekonomika**
  - Výkonnost, disponibilní příjmy domácností, náklady, investice, ceny
- **Makro(ne)rovnováhy**
  - Stabilita české ekonomiky – vnitřní a vnější nerovnováhy (zadluženost; úspory a investice; míra financování z vnějších zdrojů)
- **Ostatní (ne)rovnováhy**
  - Přímé zahraniční investice v ČR a investice českých firem v cizině; dividendy a reinvestované zisky; firemní zisky a mzdy
- **Nerovnosti**
  - Regionální disparity v ČR (HDP na obyvatele, disponibilní příjem domácností); nerovnosti v příjmech a vydáních (EU-SILC, statistika rodinných účtů, decily)
- **Kam směřujeme?**

Stav reálné konvergence

HDP na obyvatele v paritě kupní síly:

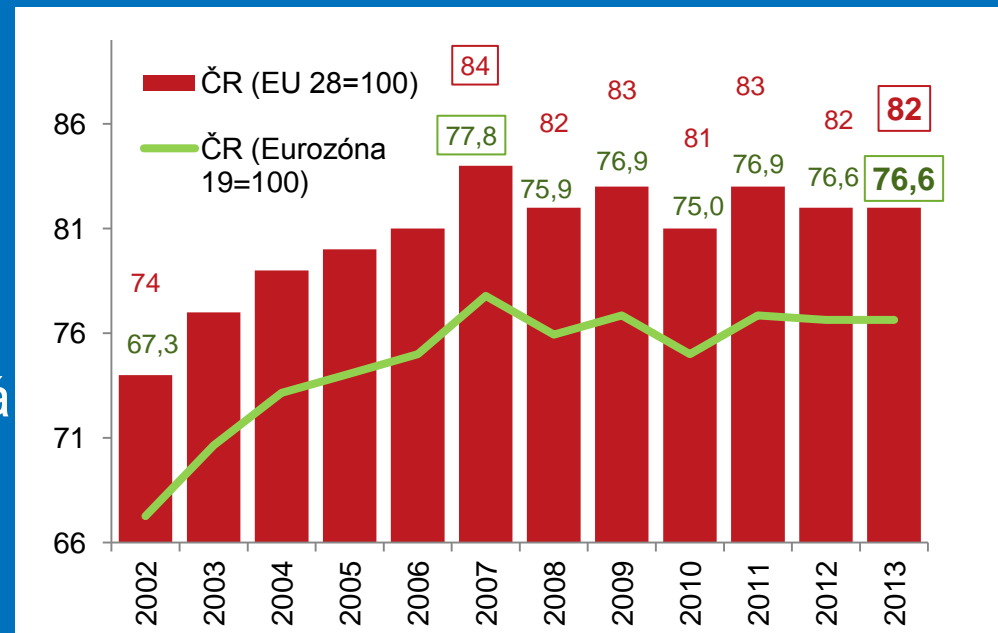
- ČR v roce 2012 i 2013 na úrovni **82 % průměru EU28**, resp. **76,6 %** průměru eurozóny – tj. v obou letech **16. místo v žebříčku EU**
- Tato relativní pozice v letech poklesu české ekonomiky i vývoj v období 2006 až 2011 ukazuje, že celkově **ČR v posledních osmi letech k průměrné ekonomické úrovni unie nekonvergovala, ale ani od ní nedivergovala***

Od vstupu do EU se pozice ČR zlepšila o 3 pb., pozice Slovenska o 18 pb.

Celkem za 2004–2013:

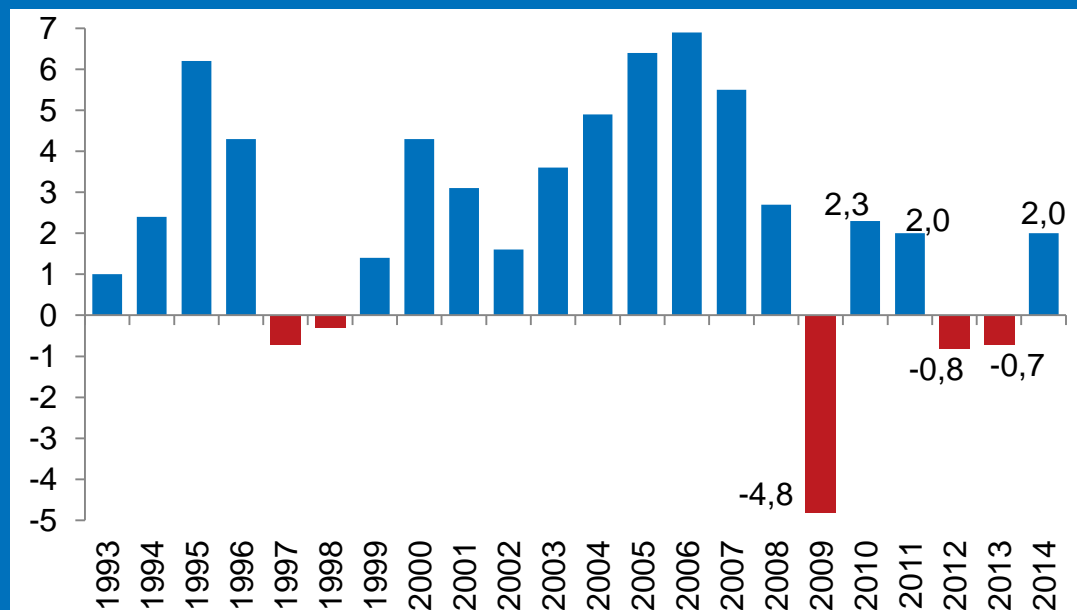
- **zlepšení** 15 zemí EU (nejvíce LT +23 pb, RO +21, EE, PL a SK shodně +18 pb.)
- **zhoršení** 12 zemí (GR -22 pb., GB -16, IR -13 pb.); pozice Rakouska zůstala stejná
- **Největší růst** HDP/obyv. v PPS ale ukázalo Švýcarsko s +29 pb. A Norsko s +23 pb., tj. **nečlenské země EU**

HDP/obyv. v PPS (EU28=100 a eurozóna=100)

Hrubý domácí produkt

HDP (meziročně v %, reálně)

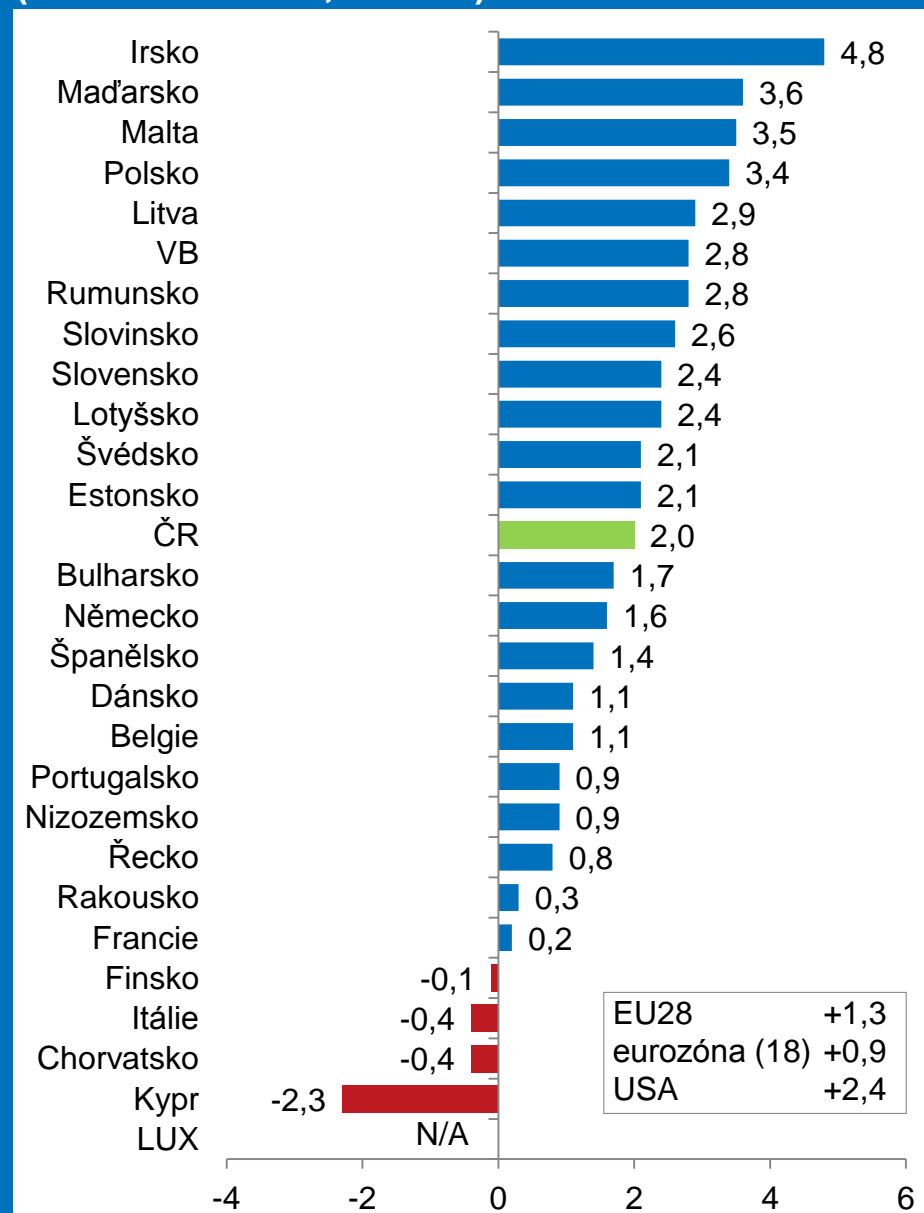

Na růstu HDP se v roce 2014 podílely všechny tři klíčové složky domácí poptávky. Vzrostly o:

- Výdaje domácností +1,7 %
- Výdaje vládních institucí +2,3 %
- Tvorba hrubého fixního kapitálu (investice) +4,5 %

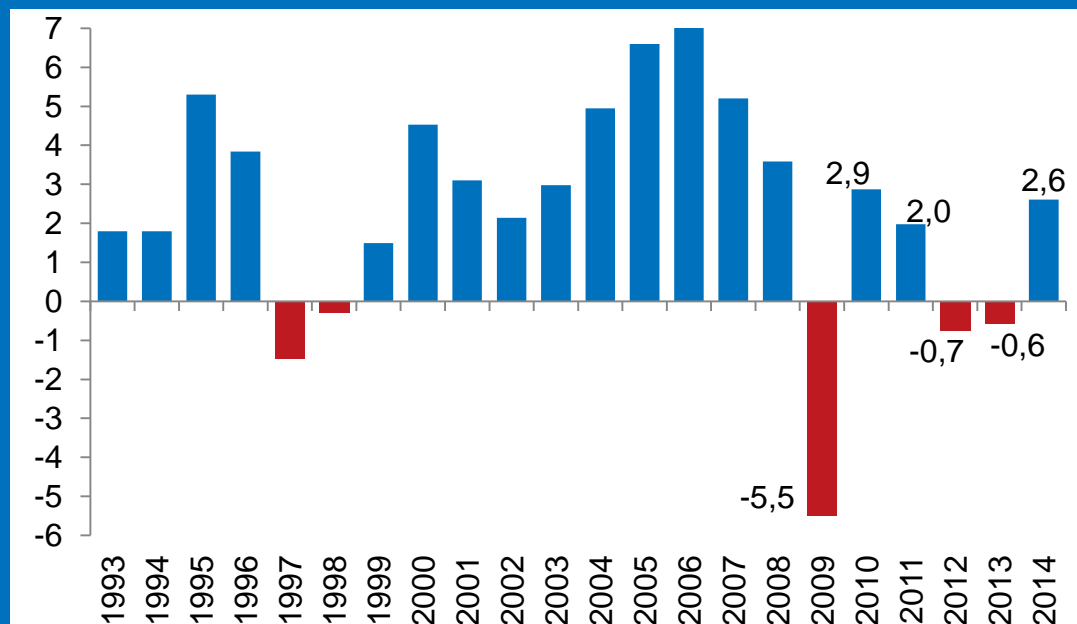
Výsledek zahraničního obchodu se zlepšil o 57,0 mld. nominálně (235,5 mld. v r. 2013; 292,4 mld. v r. 2014). Reálně, tj. po očištění od vlivu cen, se ale zhoršil.

HDP v zemích EU v roce 2014 (meziročně v %, reálně)

Hrubá přidaná hodnota

HPH (meziročně v %, reálně)

Růst ekonomiky v roce 2014:

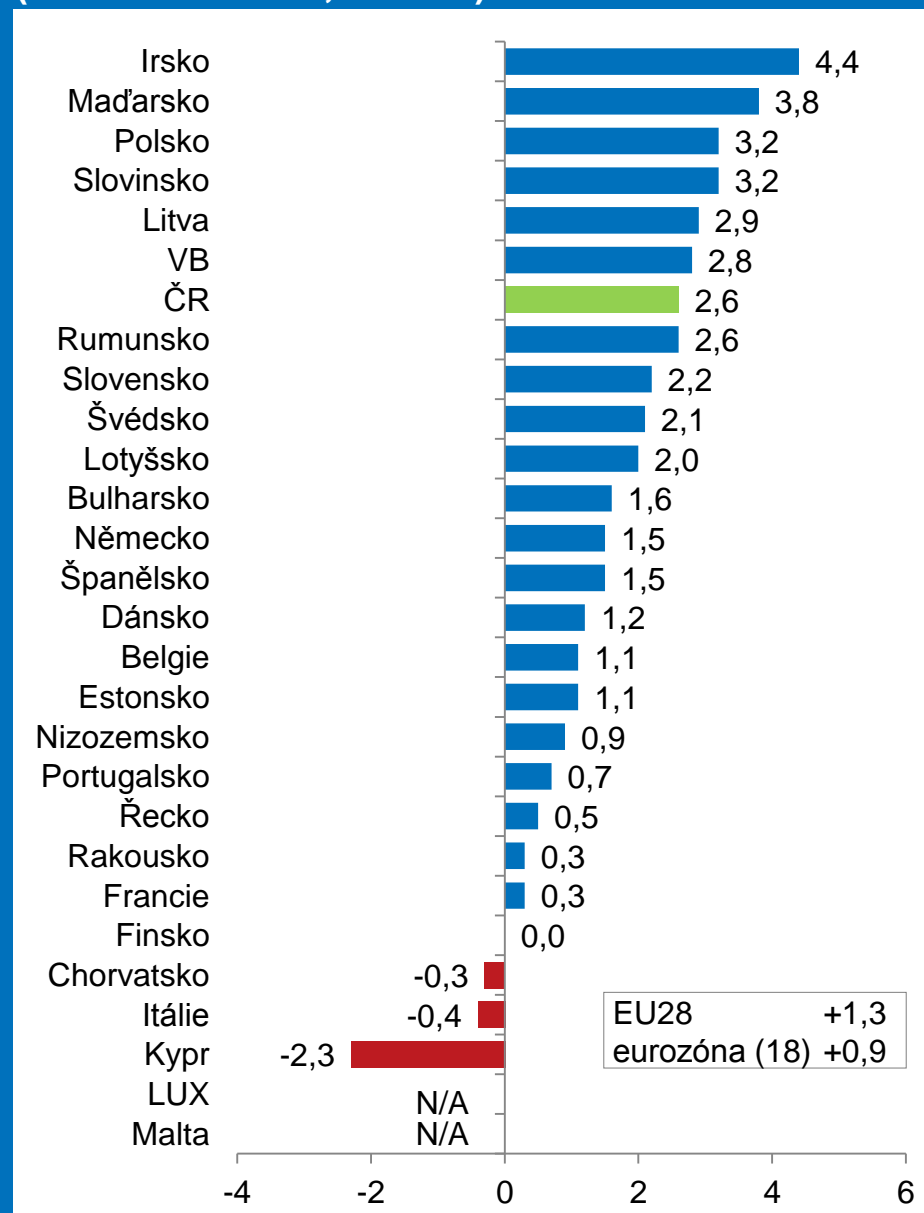
- podle HDP +2,0 %
- podle HPH +2,6 %

Příčina odlišné dynamiky: Nerovnoměrný výběr spotřebních daní na konci roku 2013 a v roce 2014.

Umístění v žebříčku zemí EU:

- podle růstu HDP 13. místo
- podle růstu HPH 7. místo

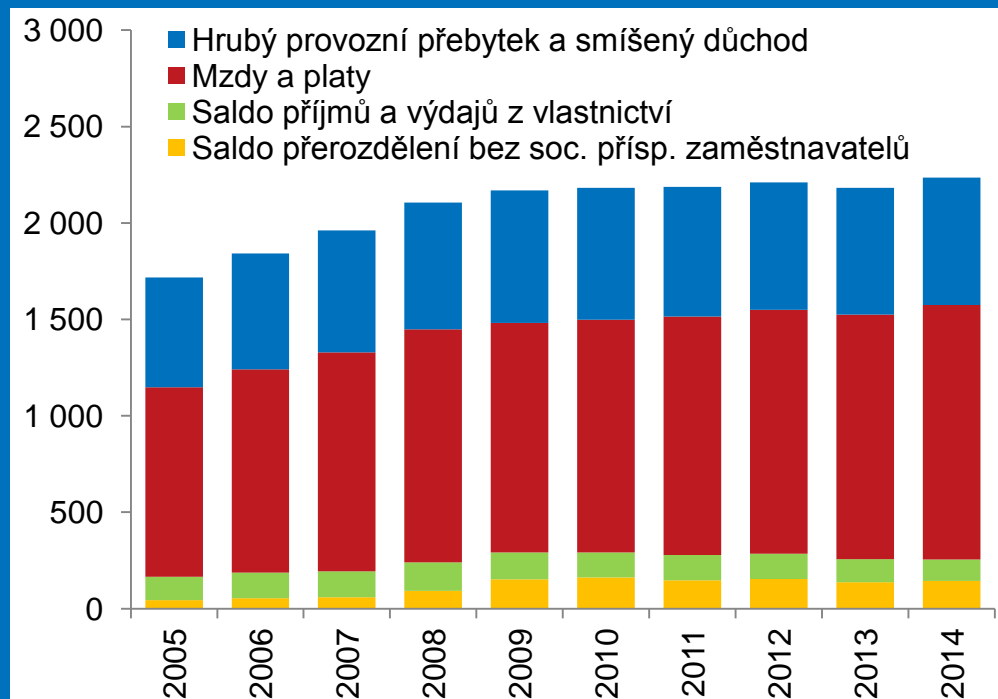
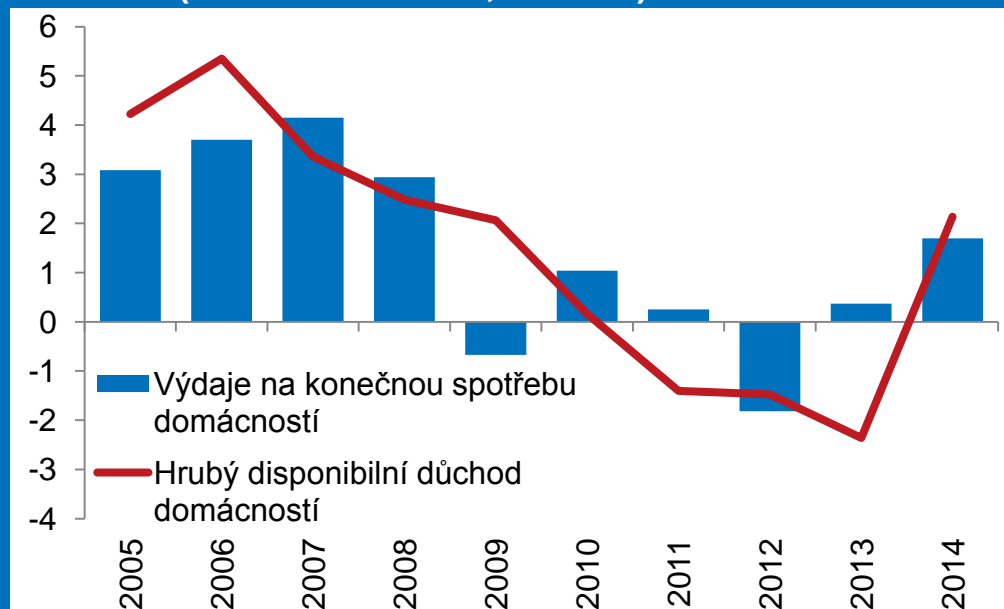
HPH v zemích EU v roce 2014 (meziročně v %, reálně)

Disponibilní příjmy domácností

Struktura hrubého disponibilního důchodu
(v mld. korun, nominálně)

Výdaje na konečnou spotřebu a hrubý disponibilní důchod (meziročně v %, reálně)

Hrubý disponibilní důchod (meziročně v %, reálně):

- 2011 -1,4 %
- 2012 -1,5 %
- 2013 -2,4 %

v úhrnu za roky 2011–2013: -5,2 %

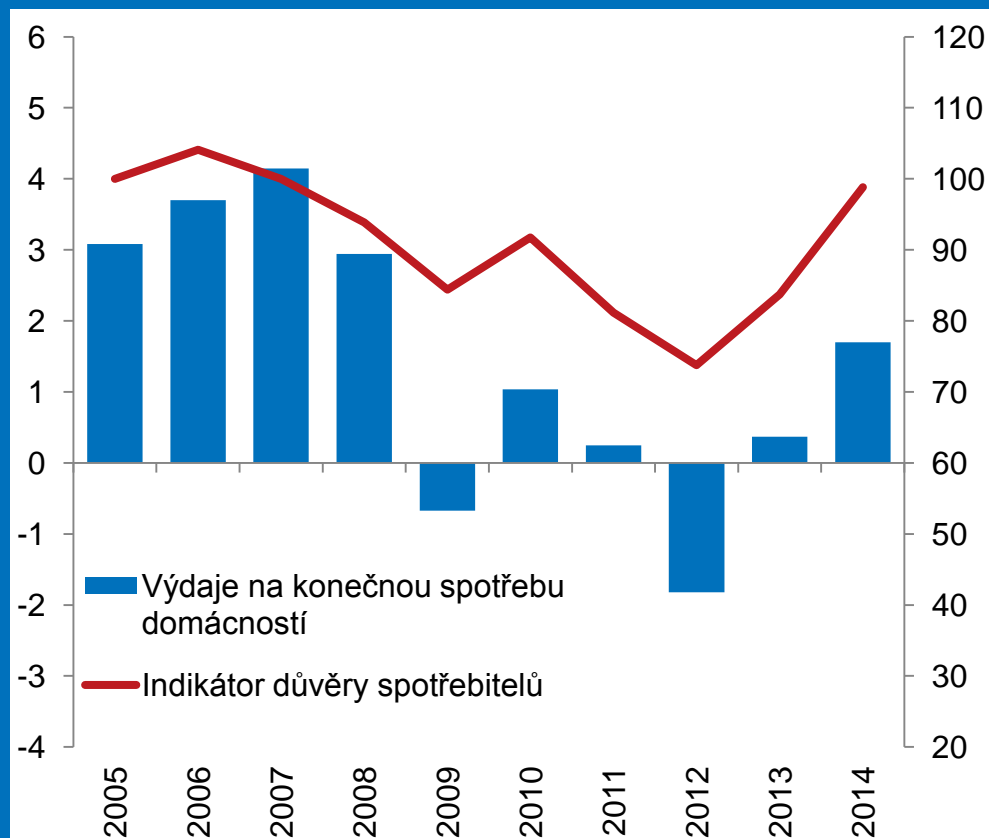
- 2014 +2,1 %

Hrubý disponibilní důchod v roce 2014
(meziročně v mld. korun, nominálně):

Celkem	+53,3
z toho:	
Hrubý provozní přebytek a smíš. důchod	+3,5
Mzdy a platy	+50,5
Saldo příjmů a výdajů z vlastnictví	-6,9
Saldo přerozdělení (bez soc. příspěvků zaměstnavatelů)	+6,2

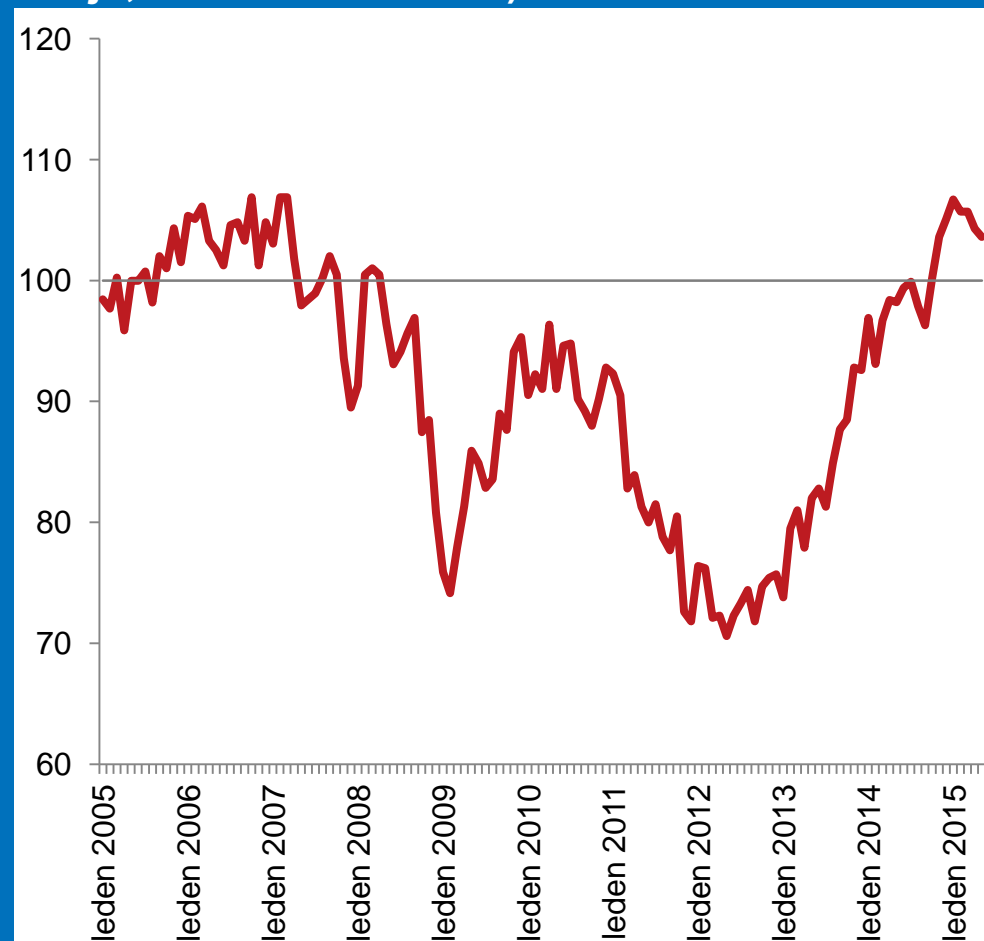
Nálady spotřebitelů

Výdaje na konečnou spotřebu (meziročně v %, reálně, levá osa) a indikátor důvěry spotřebitelů (2005=100, pravá osa)

Výdaje domácností jsou ovlivňovány také náladami spotřebitelů. Loni byly nejvyšší za posledních sedm let...

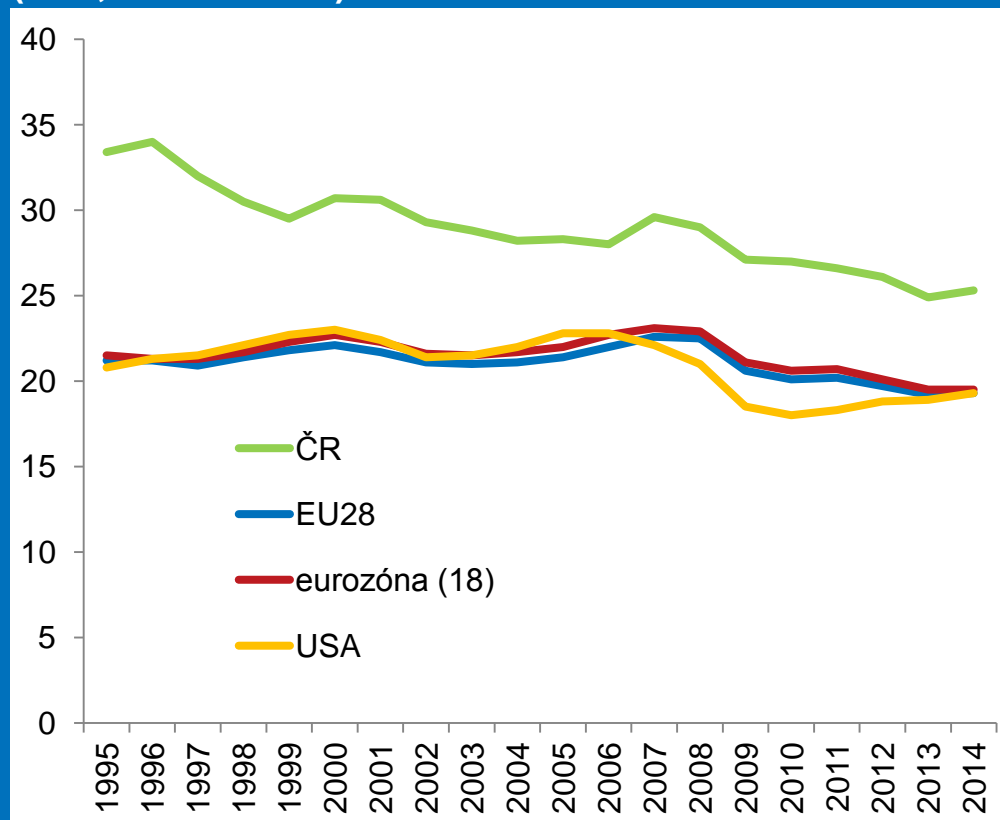
Indikátor důvěry spotřebitelů (2005=100, měsíční údaje, sezónně očištěno)

...a v trendu se podle dosud známých údajů zvyšují i nadále, tj. v roce 2015.

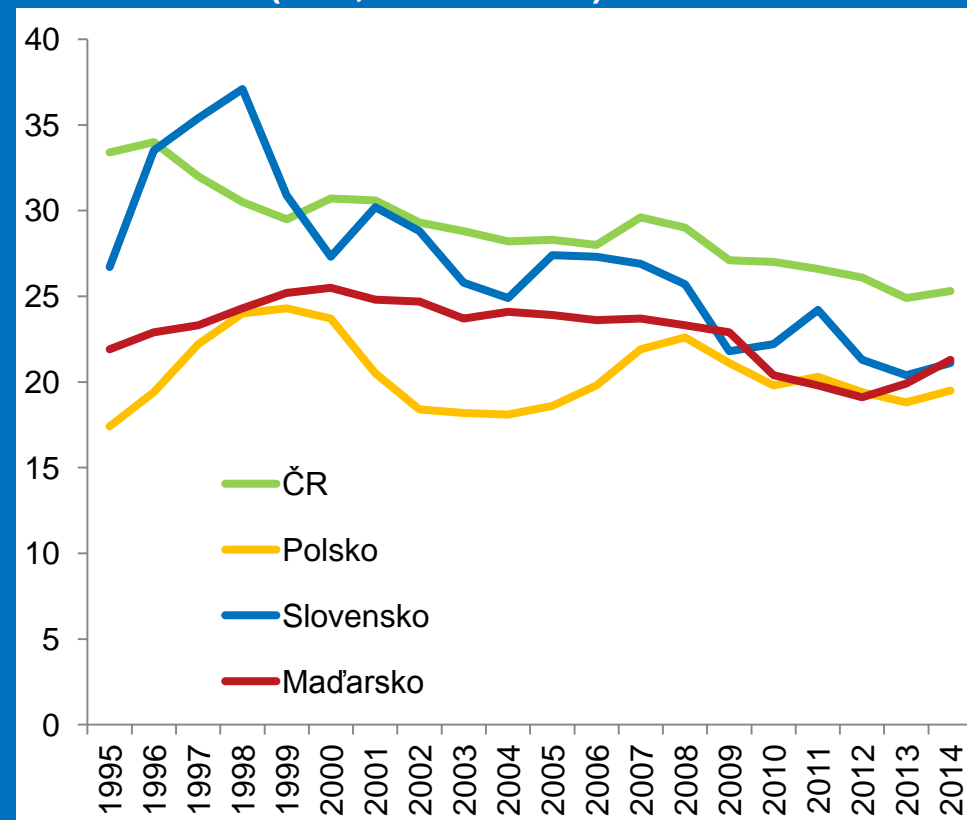
Míra investic

Podíl investic na HDP v ČR, EU, eurozóně a USA (v %, nominálně)

Míra investic v ČR dlouhodobě klesá, přesto je u nás stále vyšší než v Evropské unii, eurozóně či v USA...

Podíl investic na HDP v ČR, Polsku, Slovensku a Maďarsku (v %, nominálně)

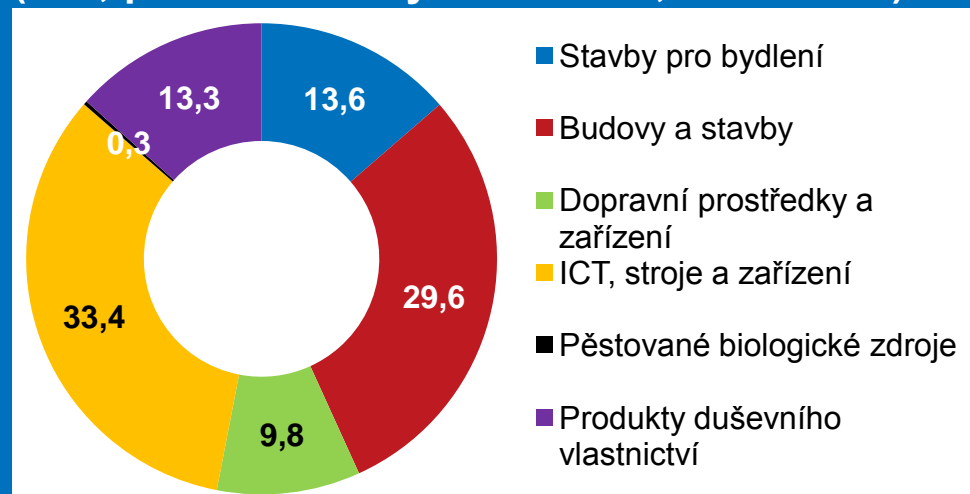
... a více se v ČR investuje i v porovnání s Polskem, Slovenskem a s Maďarskem.

V ROCE 2013 i 2014 BYLA MÍRA INVESTIC V ČR PO ESTONSKU NEJVYŠŠÍ ZE VŠECH ZEMÍ EU.

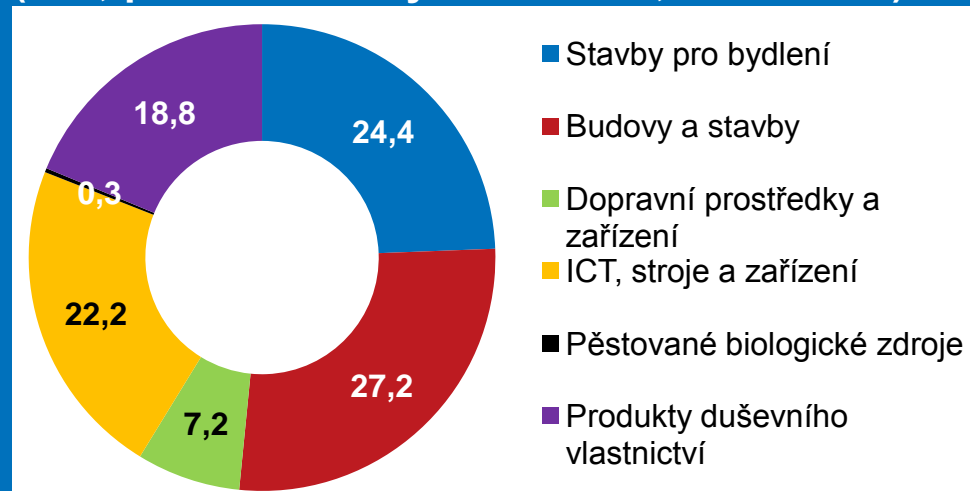

Struktura investic

Struktura investic v ČR
(v %, průměr za roky 2010–2014, nominálně)

Struktura investic v EU
(v %, průměr za roky 2010–2014, nominálně)

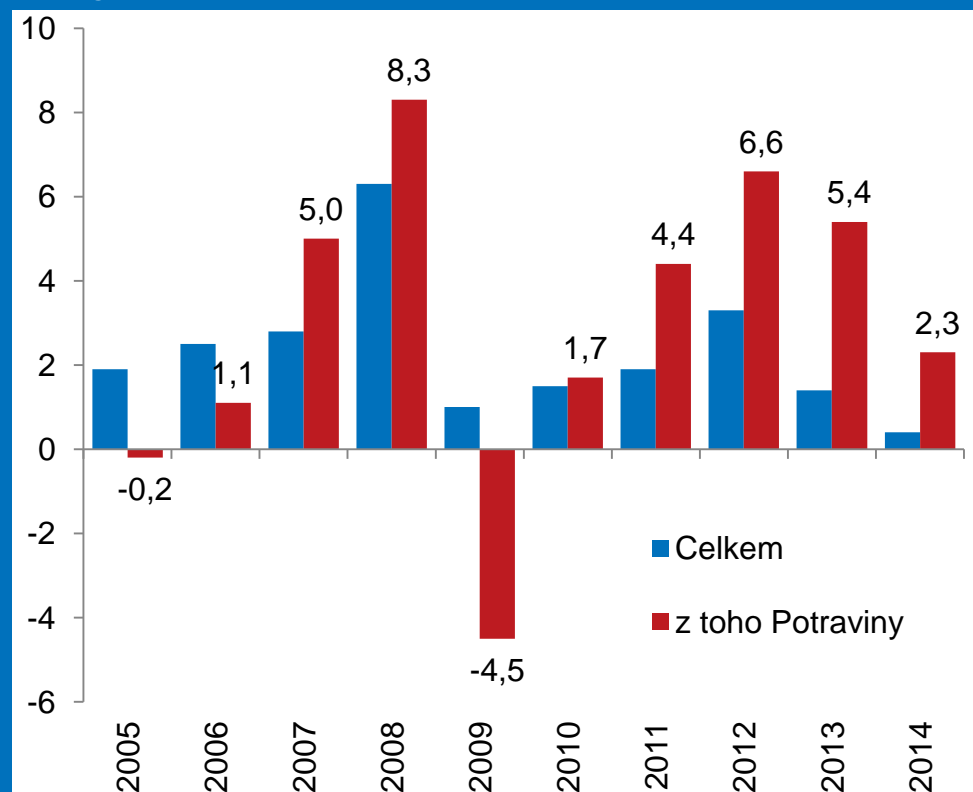

Podíl jednotlivých typů investic na HDP
(průměr za roky 2010–2014, nominálně):

	ČR (v %)	EU (v %)	Rozdíl (v pb.)
ICT, stroje a zařízení	8,7	4,4	+4,3
Budovy a stavby	7,7	5,4	+2,3
Stavby pro bydlení	3,6	4,8	-1,2
Produkty duševního vlastnictví	3,5	3,7	-0,2
Dopravní prostředky a zařízení	2,5	1,4	+1,1
Pěstované biologické zdroje	0,1	0,1	0,0
Celkem	26,0	19,7	+6,3

Ceny potravin

Ceny pro spotřebitele (meziročně v %)

Přírůstek cen potravin v roce 2014 zpomalil, přesto i nadále ceny potravin rostly rychleji než ceny pro spotřebitele celkem.

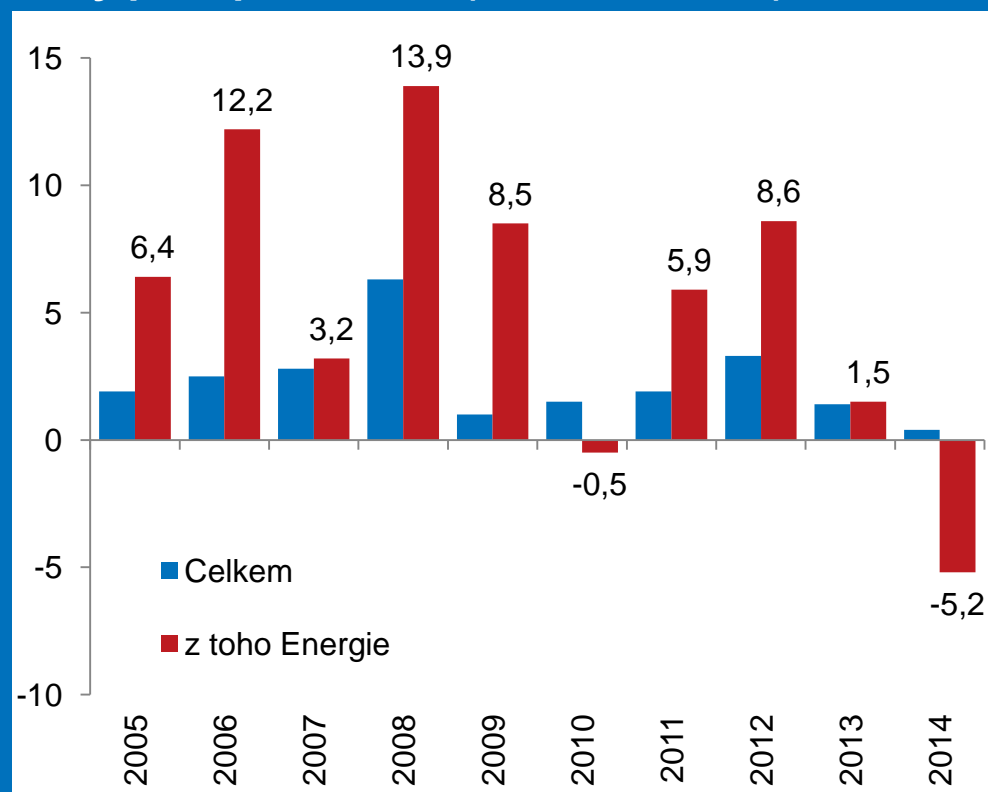
Kumulativní růst cen proti roku 2009: ceny pro spotřebitele celkem +8,8 %, ceny potravin +22,0 %.
Kumulativní růst cen proti roku 2004: ceny pro spotřebitele celkem +25,4 %, ceny potravin +33,7 %.

Ceny jednotlivých typů potravin v roce 2013 a 2014 (meziročně v %)

	2013	2014
Pekárenské výrobky, obiloviny	+2,0	+0,4
Maso	+4,8	+2,5
Ryby	+6,8	+2,2
Mléko, sýry, vejce	+2,1	+7,4
Oleje a tuky	+5,0	+2,5
Ovoce	+5,8	+0,5
Zelenina	+21,0	-3,7
Cukr, marmeláda, med, atd.	+1,1	+1,5
Ostatní potravinářské výrobky	+4,0	+3,0

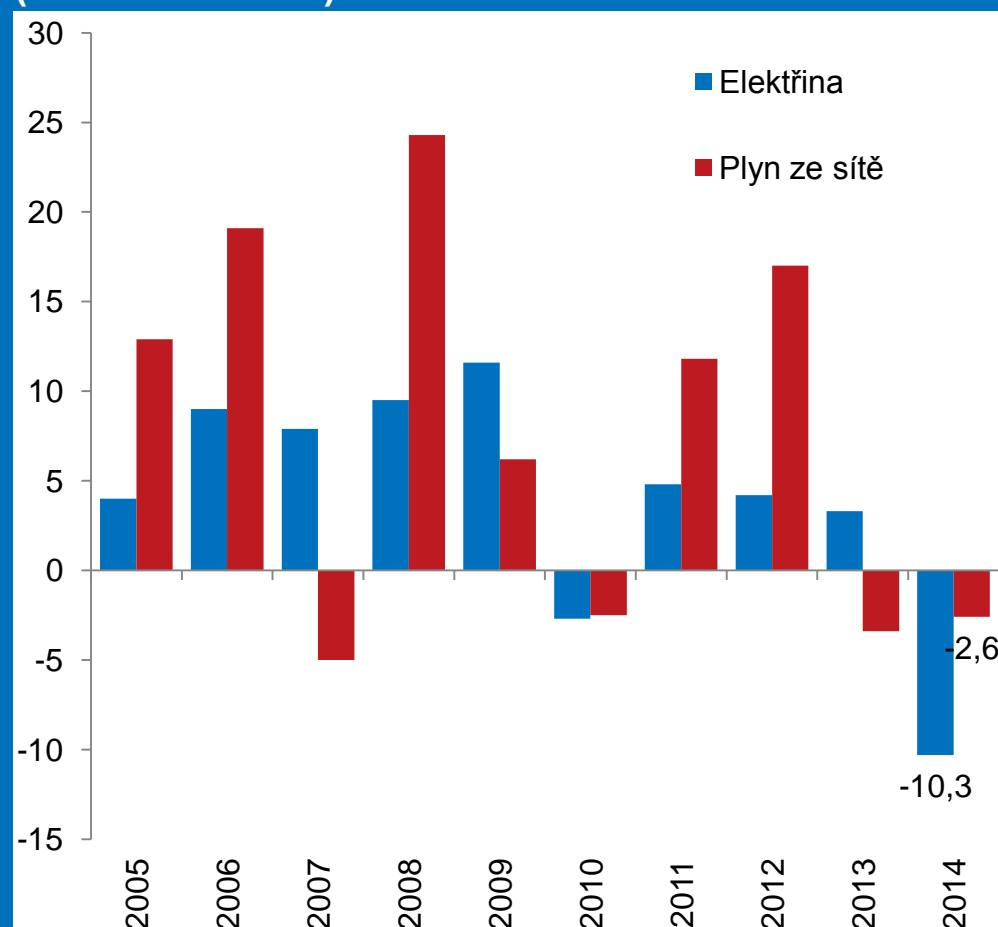
Ceny energií využívaných v domácnosti

Ceny pro spotřebitele (meziročně v %)

Hluboký pokles cen energií v roce 2014 byl co do intenzity naprosto mimořádný.

Ceny elektřiny a plynu pro spotřebitele (meziročně v %)

Kumulativní růst cen proti roku 2009: ceny pro spotřebitele celkem +8,8 %, ceny energií +10,1 %.
Kumulativní růst cen proti roku 2004: ceny pro spotřebitele celkem +25,4 %, ceny energií +67,6 %.

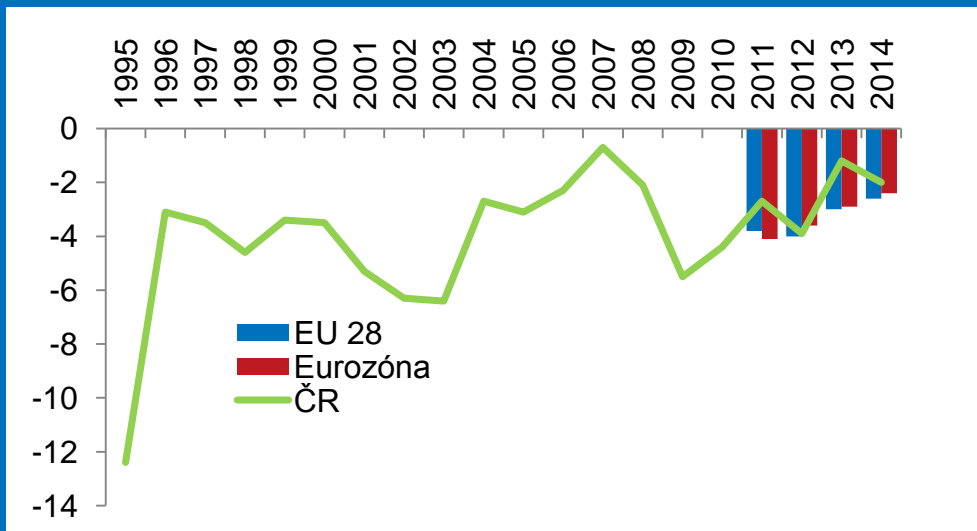
Makro(ne)rovnováhy – deficit vládních institucí

▪ Česká ekonomika se dlouhodobě vyznačuje i přes výkyvy ve vývoji HDP relativní stabilitou – vnitřní i vnější nerovnováha je nízká

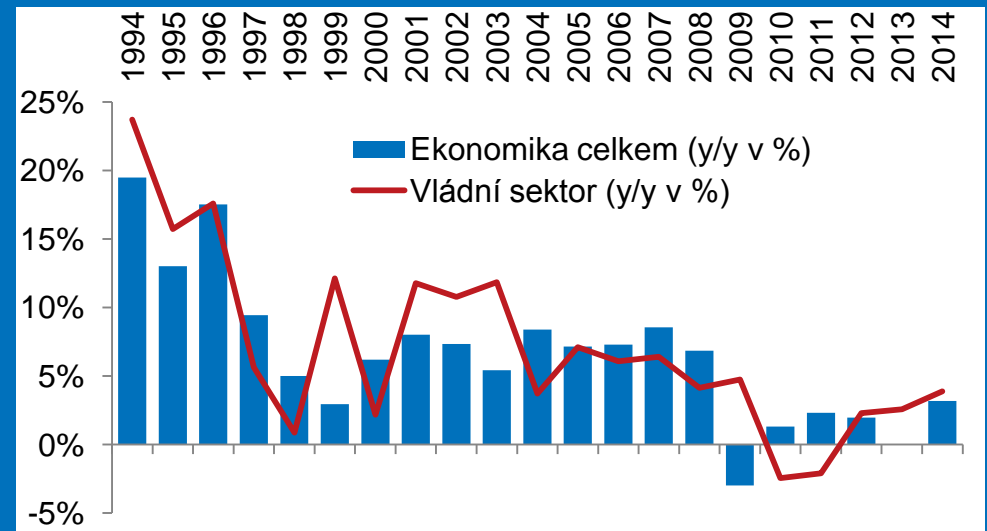
▪ V roce 2014 se meziročně mírně zhoršil deficit vládních institucí na 2 % nom. HDP z 1,2 % v roce 2013 (posun z 8. na 10. místo v evropském žebříčku) – příčinou opětovný růst výdajů ve všech segmentech (y/y):

	ústřední vláda	místní vlády	fondy soc. zabezp.	celkem
2014	+3,6 %	+6,4 %	+5,9 %	+4,7 %
2013	-4,9 %	+2,0 %	-1,3 %	-3,3 %

Schodek vládních institucí v % nominálního HDP

Náhrady zaměstnancům (y/y v %)

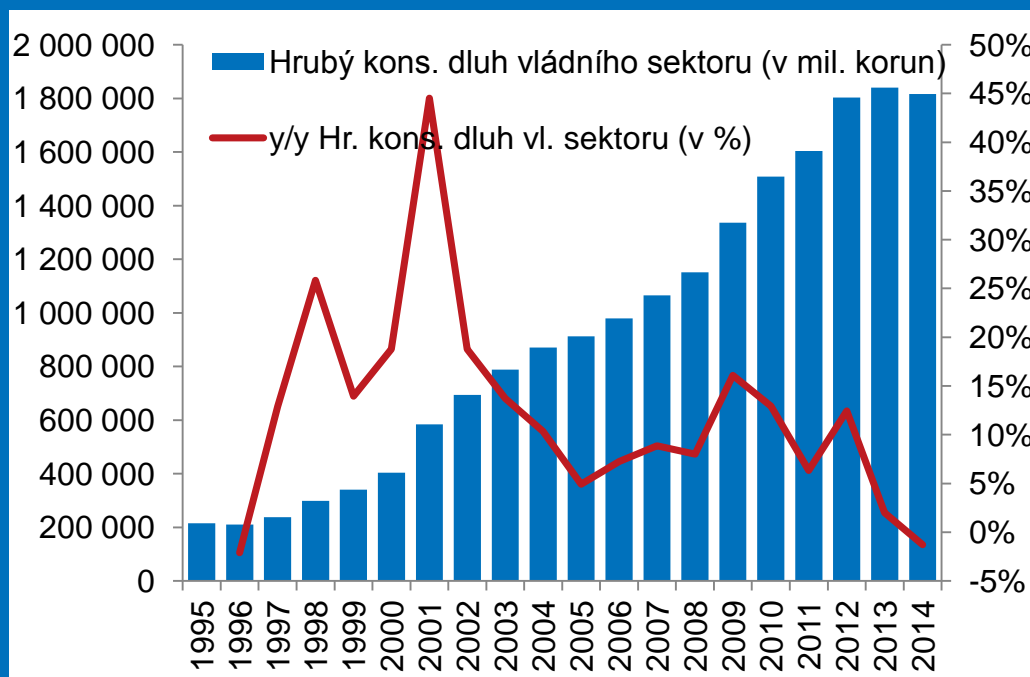

Makro(ne)rovnováhy - zadluženost

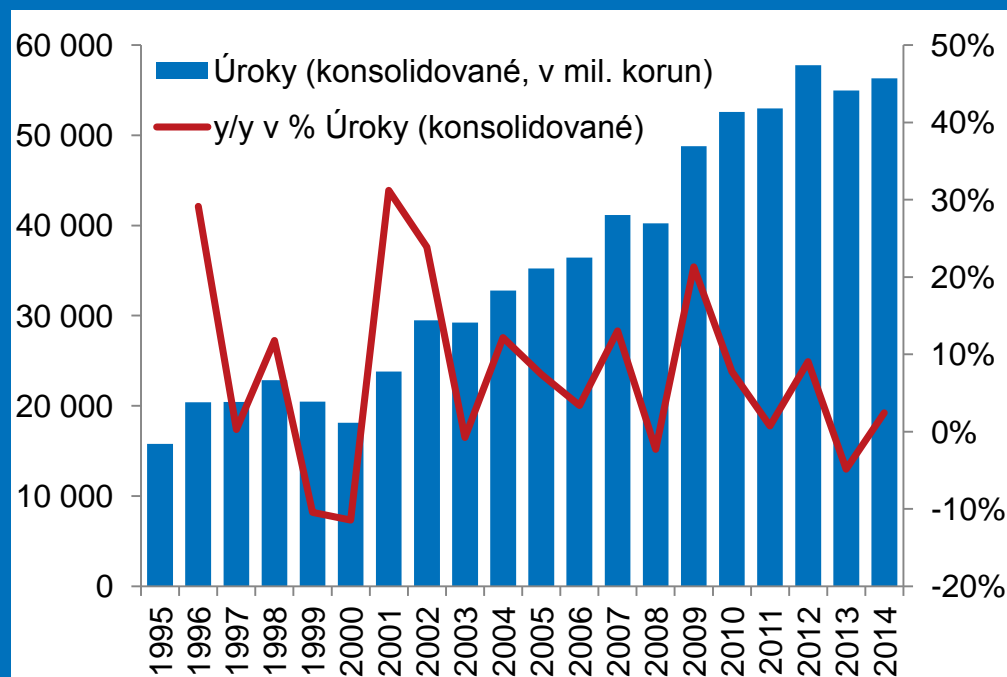
■ Zadluženost vládních institucí ČR se meziročně snížila

- V roce 2014 klesl hrubý konsolidovaný dluh vládních institucí o 1,3 % y/y na 1,816 bil. korun i přes růst jejich deficitu (příčiny)
→ nižší emise dluhopisů (-1 % y/y, hlavně krátkodobých) i půjček (-5,5 %)
- Úrokové náklady z dluhu však stouply (o 2,4 % na 56,3 mld. korun)

Hrubý konsolidovaný dluh vládních institucí ČR

Úroky placené z hrubého kons. dluhu vlád. inst.

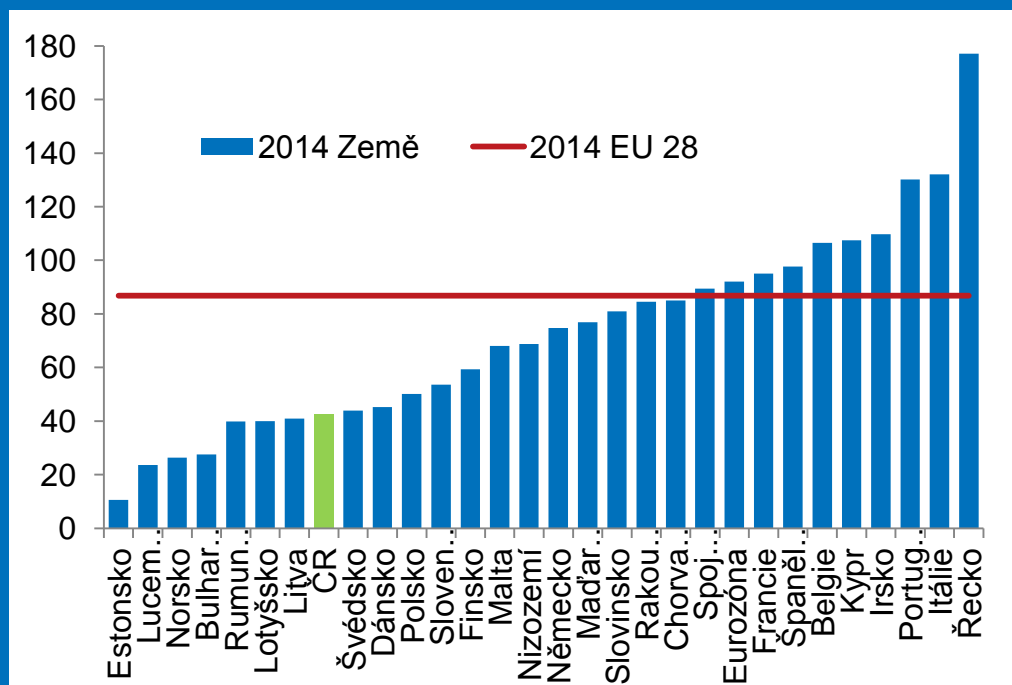

Makro(ne)rovnováhy – zadluženost

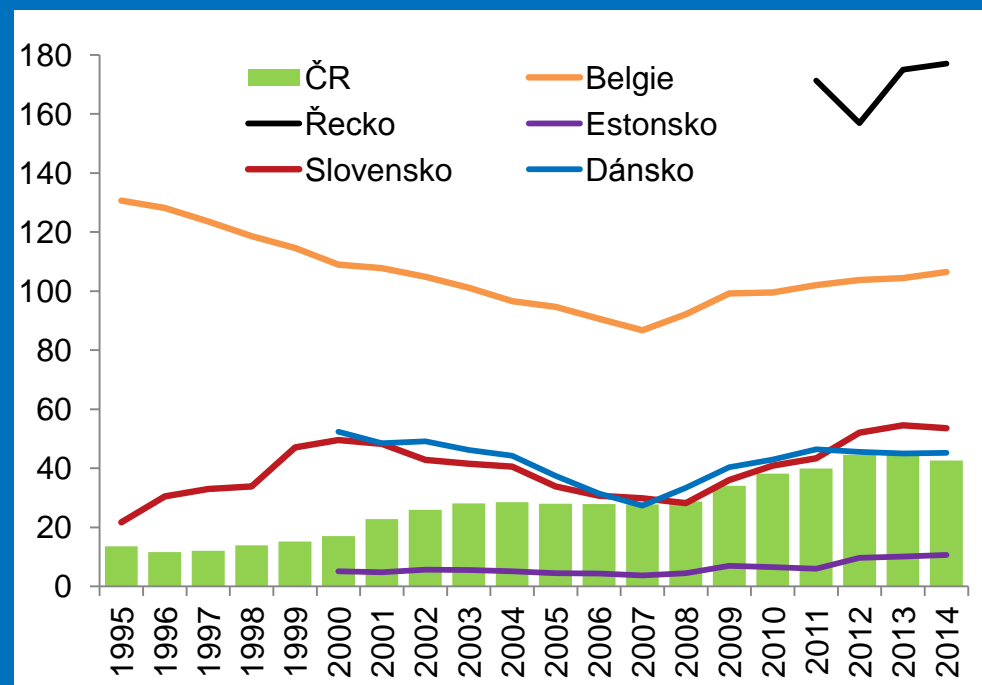
V mezinárodním srovnání byla **v roce 2014** relativní pozice zadluženosti vládních institucí ČR velmi příznivá – **7. místo v EU 28** se **42,6 % dluh/nom. HDP** proti 86,8 % v EU, resp. 91,9 % eurozóny

Prakticky celou dobu předchozích deseti let patřila **ČR do třetiny nejméně zadlužených zemí EU** – na 6. místě (2009) až 10. místě (2007)

EU v roce 2014 – hrubý konsolidovaný dluh vládních institucí (v % nominálního HDP)

Vybrané země – hrubý konsolidovaný dluh vládních institucí (v % nominálního HDP)

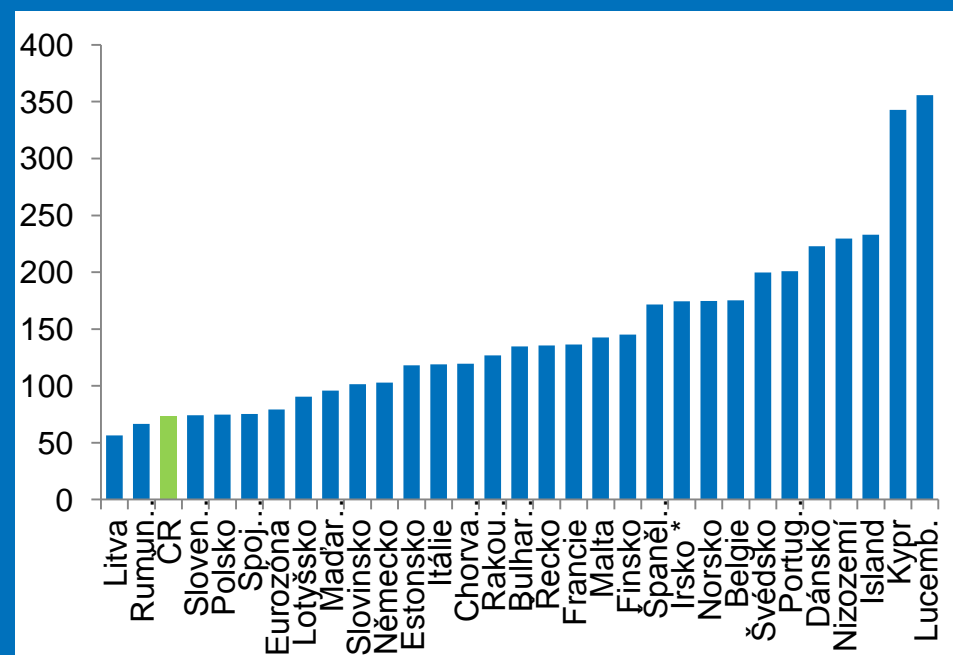

Makro(ne)rovnováhy – zadluženost

Kromě vládních institucí vykazuje své nakumulované závazky také **soukromý sektor**

- **stavy úvěrů domácnostem* a firmám** (vč. firemních dluhopisů) představovaly v roce 2013 v ČR pouze **73,7 % nom. HDP** – během dvou let recese se tato relace dále snížila (z 78,6 % v roce 2011)
- **Zadluženost soukromého sektoru ČR** byla v roce 2013 **3. nejnižší v EU** po Litvě (56 %) a Rumunsku (67 % HDP)
- Od roku 2011 snížila soukromý dluh většina evropských zemí (19 z 27)
- V roce 2013 s nejvyšším soukromým dluhem LU 356 %, CY 243 %, NL 233 %, DK 230 %, PT 201 %, SE 200 % HDP

Soukromý dluh – úvěry domácnostem (vč. NISD) a firmám vč. dluhopisů, v % nom. HDP, rok 2013

*Vč. neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD)

Makro(ne)rovnováhy – zadluženost

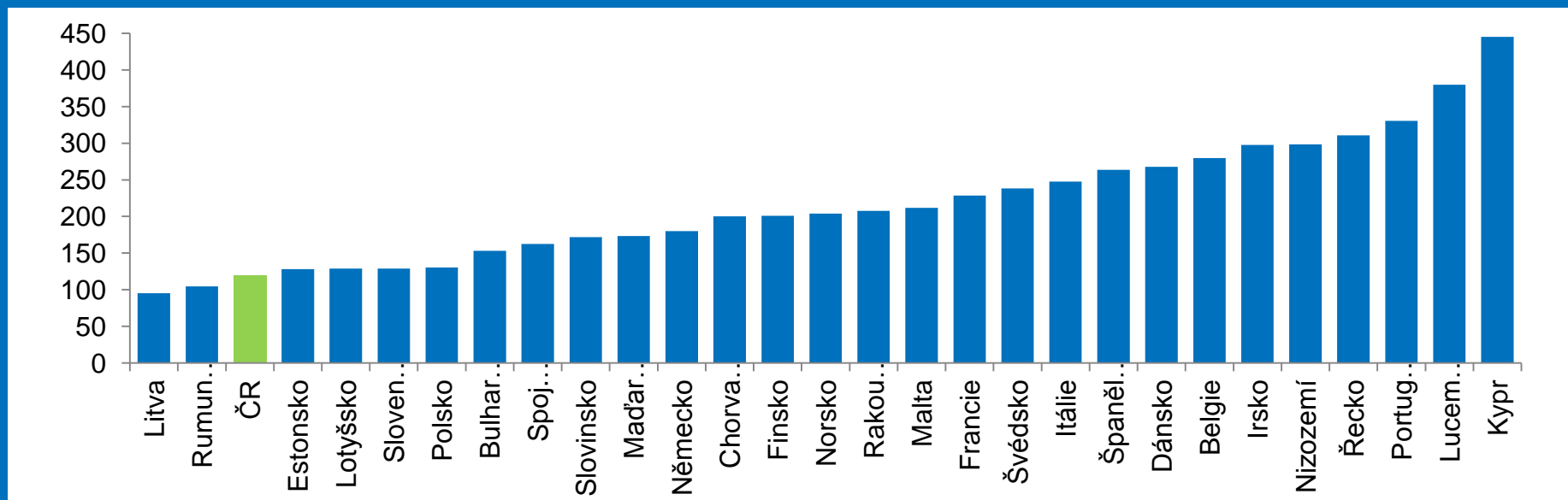
ČR je dlouhodobě jednou z **nejméně zadlužených** zemí EU

- V **zadluženosti vládních institucí i dluhů soukromých** (půjčky firmám* a domácnostem**) je **v úhrnu ČR na 3. místě v EU** se 118,7 % HDP v roce 2013 – **stabilita zadluženosti** – před recesí (2011) 119,4 %

- Nejméně: LT 95 %, RO 105 % HDP

- Nejvíce: CY 445 %, LU 380 %, PT 331 %, GR 311 %, NL 298 % HDP

Vládní a soukromý konsolidovaný dluh (v hrubém vyjádření), v % nominálního HDP, rok 2013

* Vč. dluhopisů. ** Při zahrnutí sektoru neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD).

Makro(ne)rovnováhy – vnější ekonomické vztahy

Významné zlepšení vnějších vztahů ČR v roce 2014

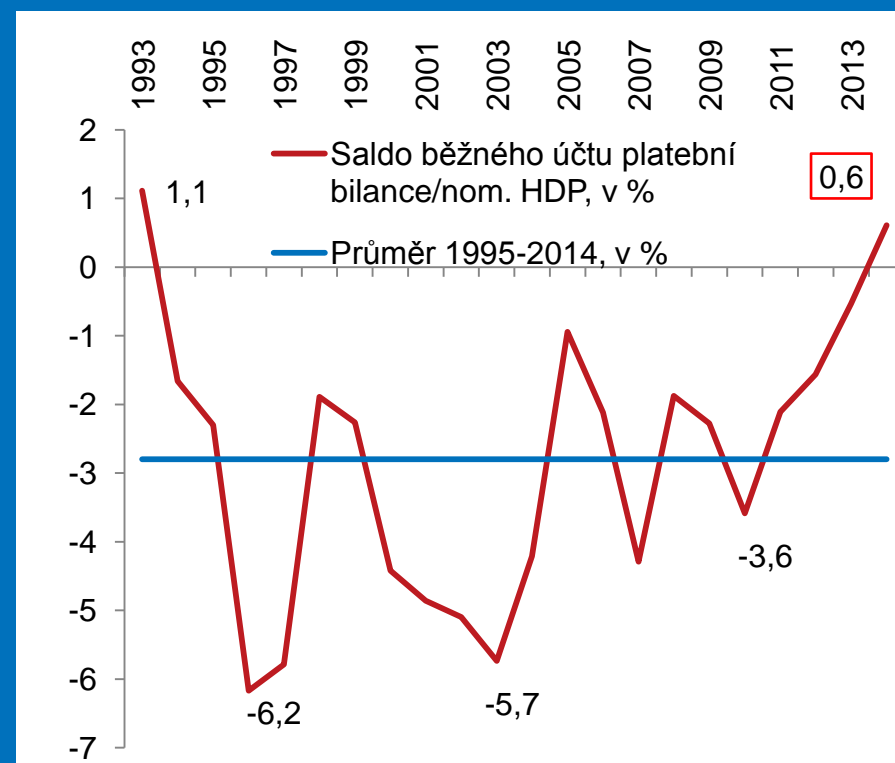
- Již čtvrtý rok zlepšování běžného účtu platební bilance na historicky nejlepší nominální výsledek – **přebytek** (+26,1 mld. korun), který **se za 22 let objevil teprve podruhé** (rok 1993 s +13,3 mld. korun)

- **Další „rekordy“** – příčiny:

- Nejvyšší bilance obchodu se zbožím a službami (služby jedna pětina)
- Nejvyšší odliv dividend a 2. nejvyšší objem zisků investovaných zpět do ČR
- Největší „mzdové saldo“ – pracovníci z ČR získali na mzdách (náhradách) 39 mld., cizinci pracující v ČR 17 mld. korun

Ale: příliv přímých zahraničních investic (101 mld.) pod 3letým i 10letým průměrem

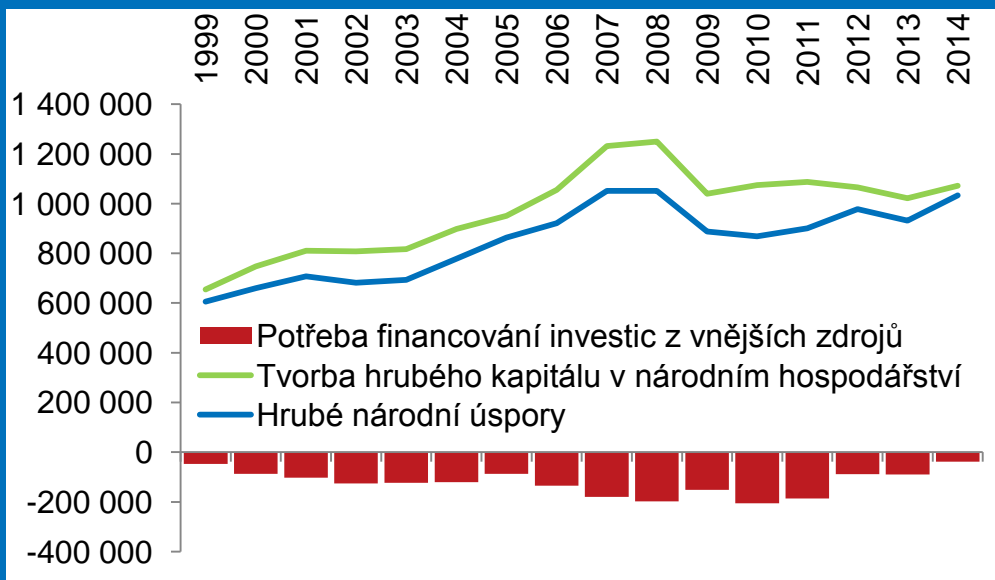
Běžný účet platební bilance/nomin. HDP, v %

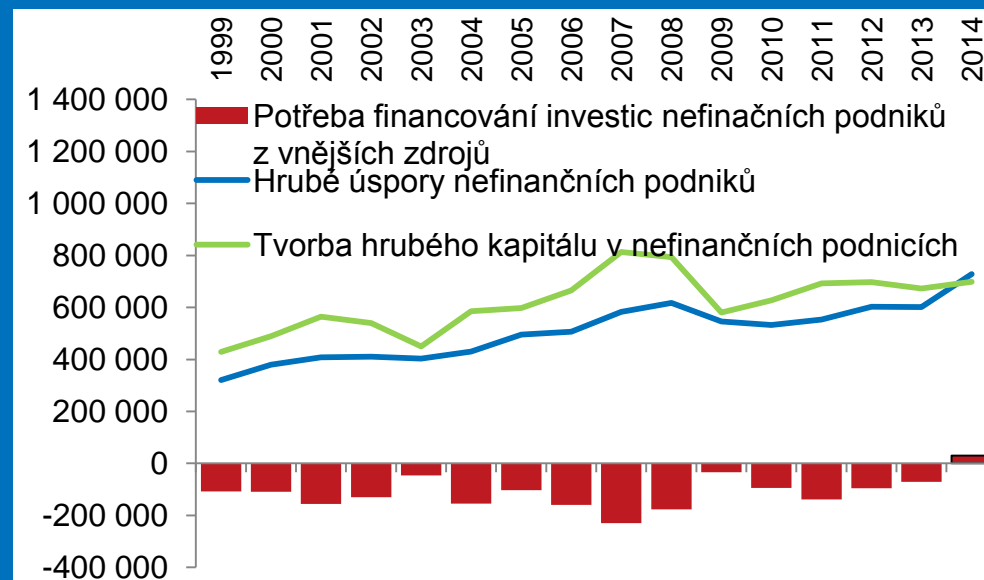
Makro(ne)rovnováhy – úspory a investice

- Ekonomika ČR použila v roce 2014 **historicky nejméně zdrojů ze zahraničí jako doplněk financování investic** (do fixních aktiv a do zásob, tj. tvorby hrubého kapitálu) – **národní úspory téměř postačovaly**
  - Firmy dokonce vytvořily v roce 2014 takový objem úspor, že nepotřebovaly k financování svých investic vnější zdroje a část těchto úspor jim zůstala i přes značnou výši investovaných prostředků

Ekonomika celkem – investice do fixních aktiv a zásob a hrubé národní úspory (v mil. korun)

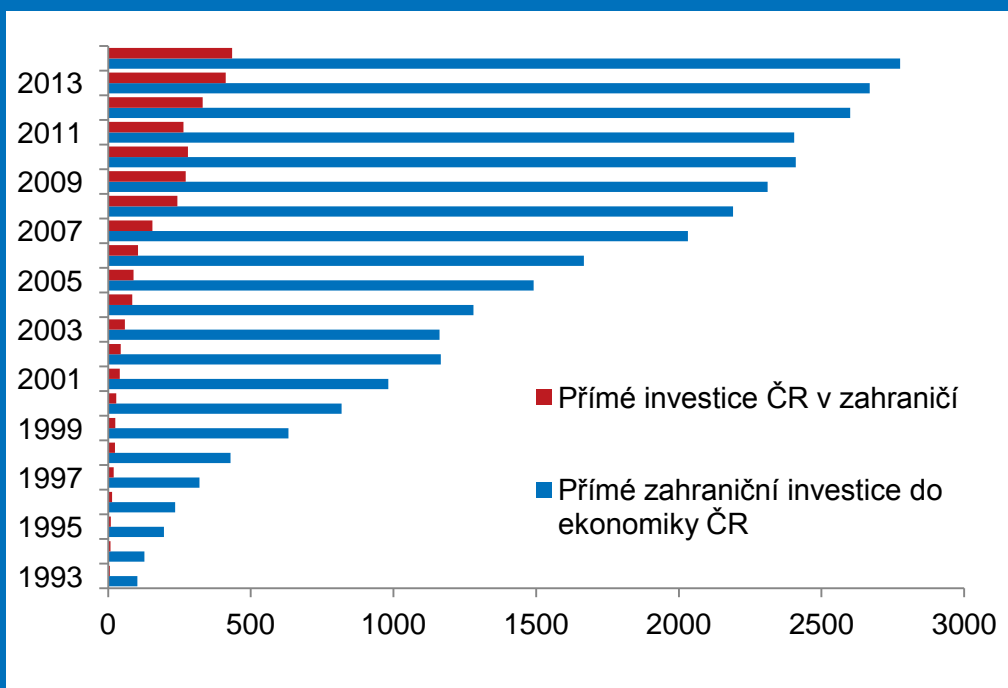
Nefinanční podniky – investice do fixních aktiv a zásob a hrubé úspory (v mil. korun)

Ostatní nerovnováhy – přímé zahraniční investice

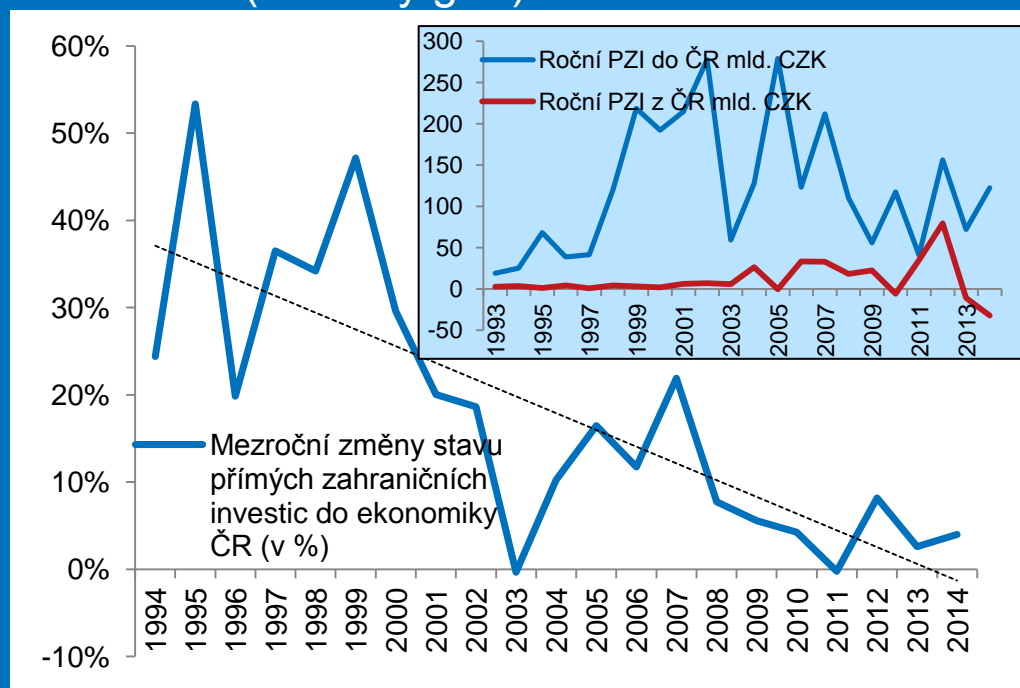
- Stav přímých investic **ČR v zahraničí** jen asi **15 %** stavu **přímých zahraničních investic v ČR** (434,8 mld. proti 2775 mld. korun koncem roku 2014) – **tempo** PZI do ČR v trendu **klesá**
- **Struktura** PZI v ČR (2013): služby 56 %, zpracovatelé 33 % (automobilky 9 %); **původ** z EU 87 %, z EA 81 % (NL 29 %); **destinace** Praha 53 %, STČ 12 %

Stavy přímých zahraničních investic (v mld. korun)

Zdroj: ČNB

Změna stavu PZI do ČR y/y v % a roční toky do ČR a z ČR (vnořený graf) v mld. korun

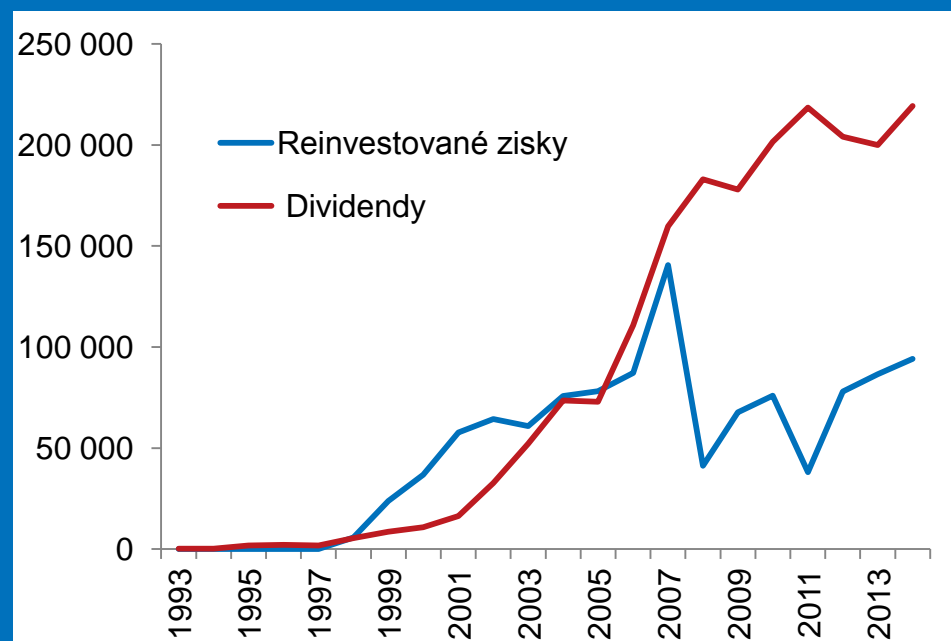

Zdroj: ČNB

Ostatní nerovnováhy – dividendy a reinvestované zisky

- Česká ekonomika se nachází ve třetí fázi cyklu přímých zahraničních investic, kdy **většina výnosů** z těchto investic **odchází do mateřských zahraničních společností**
  - tyto repatriované **zisky v podobě dividend** tak **převažují nad výši zisků ponechaných v ČR** k reinvesticím už od roku 2006
- **V roce 2014** odešlo do zahraničí jako **dividendy** z přímých investic **219,4 mld. korun**, tj. **nejvíce v historii ČR**
- **K dalším investicím v tuzemsku** ponechali zahraniční vlastníci ze svých zisků **94,2 mld. korun**, tj. **historicky druhý největší objem** (v roce 2007 140,5 mld.)
- Příčiny

Dividendy a reinvestované zisky z PZI v ČR (roční výše v mil. korun)

Zdroj: ČNB

Ostatní nerovnováhy – firemní zisky a mzdy

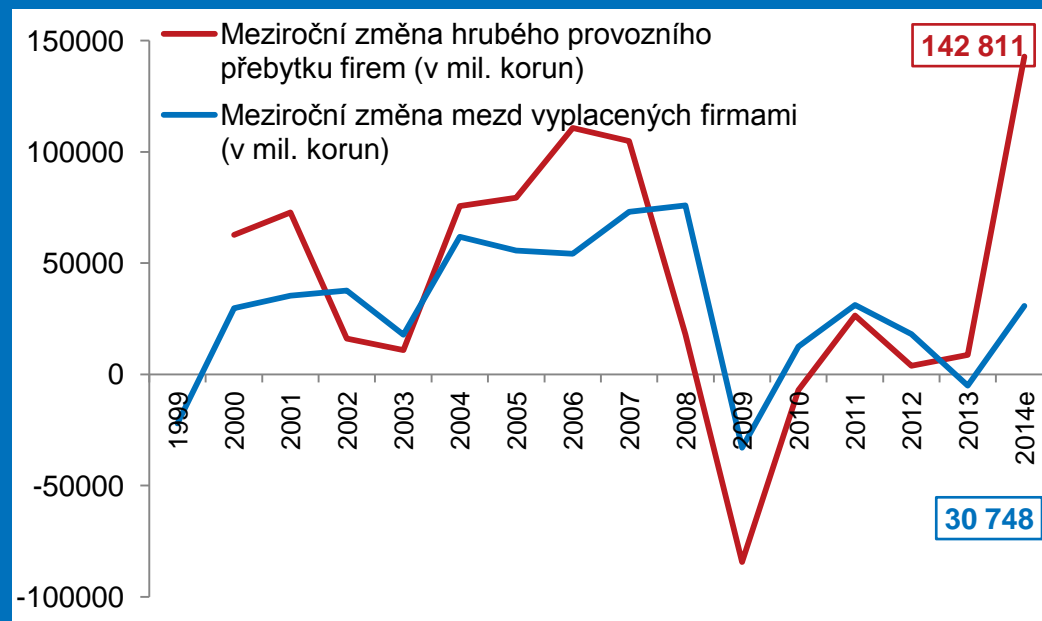
- **Posílená konkurenceschopnost** firem po umělém oslabení koruny **pomohla** exportérům (i jejich tuzemským partnerům dodávajících exportním firmám v eurech) **významně navýšit korunové tržby a tedy i výnosy**
- **Nahromaděné zisky** používaly firmy **k investování**, bez nutnosti brát si ve větší míře úvěry – **na posílení mezd šel proporcčně menší díl**

- V roce 2014 v ČR **historicky nejvyšší růst zisků** firem – **hrubý provozní přebytek +13,3 % y/y**, tj. **+143 mld.** na 1,218 bil. korun (čistý prov. přeb. +120 mld. korun)

- **Na mzdách** ale firmy **vyplatily více** pouze o **3,3 % y/y** (tj. **+31 mld.** korun na 950,6 mld korun) - příčiny

- Tím **se výrazně snížila proporce mezd a zisků** – na **78,1 %** oproti **85,6 %** v roce 2013 a proti **85 %** průměru let 2009-2013

Přírůstky/úbytky firemních zisků (hrubý provozní přebytek) a mezd vyplacených firmami (mil. korun)

Nerovnosti – regionální disparity

- „Výlučnost“ hlavního města Prahy ve vykazovaném HDP na obyvatele v korunách i čistém disponibilním příjmu domácností na hlavu

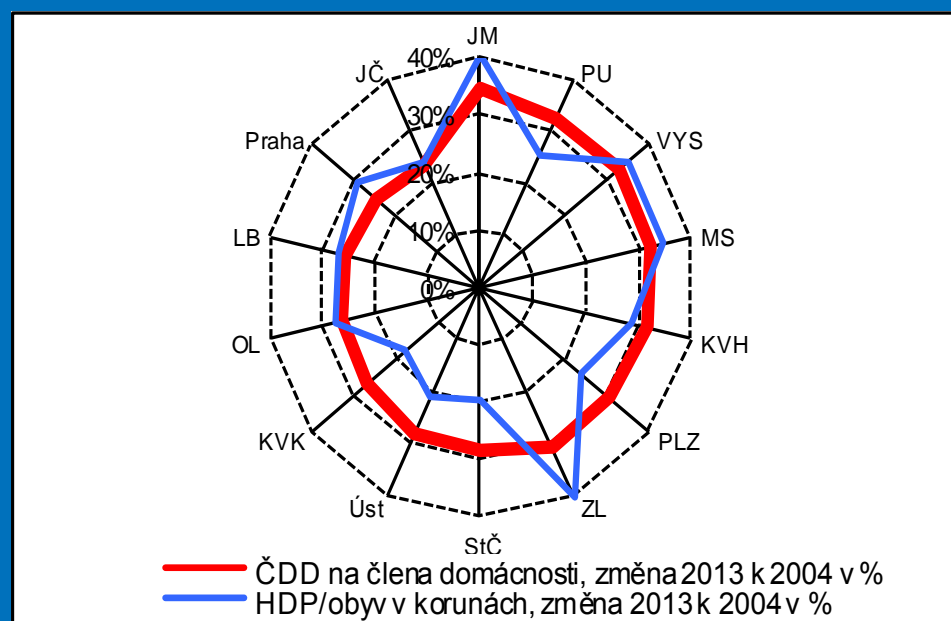
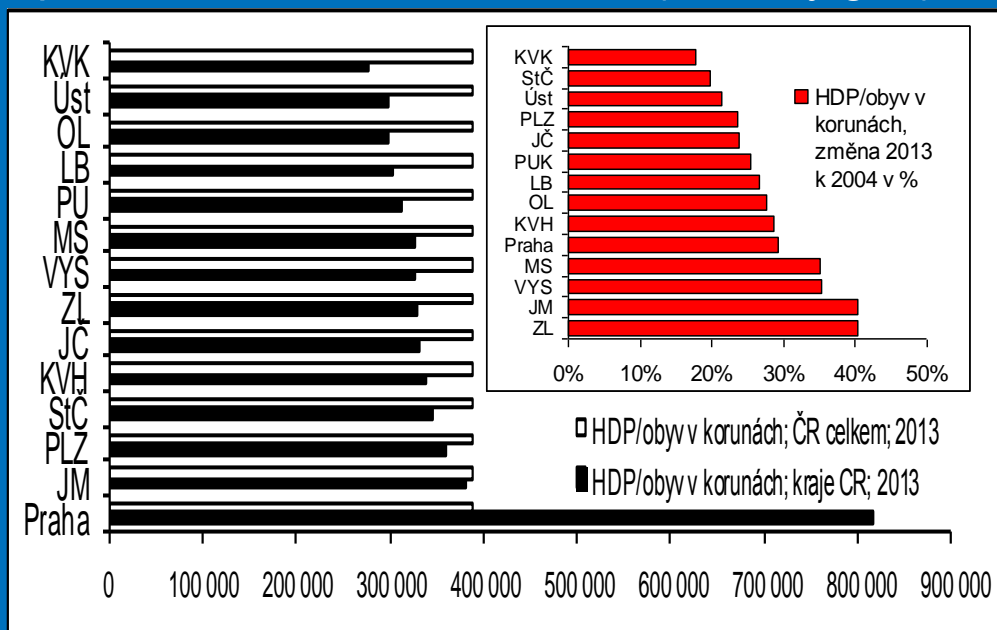
Rok 2013:	HDP/obyv.	ČDD domácností/obyv.	Rozdíl
Praha	816,4 tis. Kč	257,7 tis. Kč	558,6 tis. Kč
ČR celkem	388,8 tis. Kč	195,9 tis. Kč	192,9 tis. Kč

2004–2013:

Praha	+29,2 %	+24,8 %	+4,4 pb.
ČR celkem	+29,8 %	+29,6 %	+0,2 pb.

HDP na obyvatele v korunách (kraje a ČR celkem) a procentní změna 2013 k 2004 (vnořený graf)

Čistý disponibilní důchod domácností a HDP (na obyvatele, 2013 při 2004=100; nárůst v %)

Nerovnosti – sociální rozdíly

Jak hospodaří s penězi nejniže a nejvýše příjmoví

Nejvíce lidí žije v domácnostech s nejnižšími příjmy (1,467 mil. v „dolní desetině“, 807 tis. v „horní desetině“)

Domácnosti s nejnižšími příjmy mají v průměru 3,41 členů, s nejvyššími 1,88 člena

Struktura hrubých příjmů nejniže a nejvýše příjmových domácností (na osobu ročně, šetření EU-SILC 2014 – příjmy roku 2013):

	Nejnižších 10 %	Nejvyšších 10 %
Čisté příjmy	96,0 %	79,4 %
Mzdy a platy	51,0 %	64,7 %
Příjmy z podnikání	11,3 %	24,2 %
Sociální příjmy	32,6 %	6,3 %
Ostatní příjmy	5,1 %	4,8 %

Nerovnosti - čisté peněžní příjmy domácností

Jak lidé sami nahlízejí na svoji příjmovou situaci – odpovědi ze šetření životních podmínek domácností EU-SILC v roce 2014:

	Nejnižších 10 %	Nejvyšších 10 %
▪ Vycházíte s příjmem obtížně?	89,2 %	31,4 %
▪ z toho s velkými obtížemi	34,9 %	1,8 %
▪ s obtížemi	31,5 %	6,7 %
▪ s menšími obtížemi	22,8 %	22,9 %
▪ Jsou zátěží náklady na bydlení?	97,3 %	72,1 %
▪ z toho velkou zátěží	54,7 %	8,9 %
▪ určitou zátěží	42,6 %	63,2 %
▪ Měli jste v posledních 12 měsících problém se splátkou		
▪ hypotéky (půjčky na bydlení)	0,8 %	0,5 %
▪ splátek ostatních úvěrů	4,4 %	0,6 %

Nerovnosti – sociální rozdíly v peněžních vydáních

Rozdíly mezi „nejchudšími“ a „nejbohatšími“ domácnostmi podle příjmů na osobu mají odraz i ve struktuře peněžních vydání (na osobu):

- Čistá peněžní vydání desetiny domácností s nejvyššími příjmy byla v roce 2014 vyšší než u domácností s nejnižšími příjmy **3,7krát**, z toho **u spotřebních vydání 2,9krát** a **u nespotebních vydání 27,4krát**
- „**Nezbytné**“ výdaje (za potraviny vč. nealko nápojů a výdaje spojené s bydlením) tvoří **u desetiny nejméně příjmových domácností** téměř polovinu (**47,1 %**) jejich veškerých čistých peněžní vydání, **u desetiny nejvýše příjmových** pak jen zhruba třetinu (**35 %**)
- **O kolik převyšují v položkách spotřeby výdaje vysokopříjmových domácností výdaje domácností nízkopříjmových:**

Bytové vybavení; opravy	4,7krát	Oděvy a obuv	3,2krát
Doprava	3,7krát	Stravování a ubytování	2,9krát
Rekreace a kultura	3,9krát	Alkohol a tabák	3,0krát
Ostatní zboží a služby	4,0krát	Telekomunikační služby	2,2krát
Zdraví	4,2krát	Vzdělání	0,9krát

Kam směřujeme? (Závěry)

- Makroekonomickou stabilitu a relativně nízké nerovnováhy i v některých dalších důležitých indikátorech lze pokládat za cennou „devizu“ české ekonomiky – ani krize a recese patrné v průběhu posledních šesti let nevychýlily zatím ekonomiku ČR z rovnováhy významnějším způsobem
- Znovuobnovený hospodářský růst se zdá být „spolehlivý“ s vyváženými příspěvky investic a spotřeby a zatím bez signálů patrného oslabování zahraniční poptávky – v takové situaci zpravidla neroste potřeba přehodnocovat samotné růstové paradigma...
- Přesto však ze strategického pohledu vyvstávají otázky:
  - Kde hledat vnitřně generované růstové podněty, které by postupně nahrazovaly předchozí mohutný stimul přímých zahraničních investic?
  - Když nebude vnímána ekonomická prosperita a nerovnováhy jako klíčový problém, nestane se jím například „bezpečnost“ ve své mnohovrstevnatosti?

Děkujeme za pozornost

Ing. Drahomíra Dubská, CSc.

Tel.: 274 054 041, e-mail: drahomira.dubska@czso.cz

Ing. Lukáš Kučera

Tel.: 274 052 254, e-mail: lukas.kucera@czso.cz

oddělení svodných analýz ČSÚ